

Сонце

у твоєму серці

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Обласна бібліотека для
юнацтва ім. Олесе Гончара

Сонце у твоєму серці

*Методичні рекомендації по
морально-етичному вихованню молоді*

78.34

С 63

Матеріал підготувала

М. Г. Максименко

Сонце у твоєму серці : методичні рекомендації по морально-етичному вихованню молоді / уклад. Максименко М. Г. – Полтава, 2016. – 12 с.

Складність виховання молодого покоління в сучасних умовах обумовлена нестабільністю суспільства в цілому та кризою звичайних норм і моралі, дестабілізацією соціального життя, відсутністю чітко визначених нормативних моделей поведінки. Навчити молодь бути милосердними в суспільстві, де домінують принципи споживання та деградується мораль, є одним із завдань педагогів та бібліотекарів.

Методичні рекомендації містять розробки наочних масових форм роботи з юнацькою аудиторією.

Видання адресоване бібліотечним фахівцям та педагогам, які працюють з молоддю.

*«Перед великим розумом я схиляю голову,
перед великим серцем я стаю на коліна»*

І. Гете

Соціальні умови, що продукують меркантильність і цинізм, призводять до деформації системи цінностей у досить значної кількості громадян України. Знецінюються культурні цінності, гіпертрофується матеріальне і культивуються особисті потреби та задоволення.

Стан духовної культури та моралі суспільства як у світі, так і в Україні викликає занепокоєння. Руйнація усталених духовних цінностей є наслідком пропаганди насилля, нехтування правовими, моральними, соціальними нормами, що за своїми масштабами становить глобальну соціальну проблему.

В. Сухомлинський говорив, що необхідно займатися моральним вихованням підростаючого покоління, навчати «відчувати людину». Він вважав, що «непорушна основа духовно-морального переконання закладається в дитинстві та раннім отроцтві, коли добро і зло, честь і безчестя, справедливість і несправедливість доступні розумінню дитини лише за умови яскравої наочності, очевидності духовного змісту того, що вона бачить, спостерігає».

Вважається, що доброта, милосердя, радість і співпереживання становлять основу людського щастя. І найголовніше в людині - це те, що робить її вищою за все й усіх – добро та милосердя. Ще в IV ст. до н. е. давньогрецький філософ Платон стверджував: «Піклуючись про щастя інших, ми знаходимо власне».

Папа Франциск оголосив **2016 рік Святим роком милосердя**. Його тривалість становить з грудня 2015 року по листопад 2016 року.

Милосердя – моральне почуття, що належить до ціннісних етичних характеристик, вищий прояв людського співчуття, що передбачає любов до людей, тварин, природи, готовність до вчинку, діяльну безкорисливу допомогу тим, хто її потребує.

Милосердя як чеснота ґрунтується на поважанні гідності іншої людини, на доброзичливості, чуйності, турботі та активній допомозі. Милосердя за

своєю сутністю є соціокультурним явищем, що формується в процесі соціальної взаємодії суб'єктів суспільства залежно від їхнього морального розвитку. Наприклад, соціальна педагогіка розглядає милосердя в його практичному прояві, що виявляється в реалізації особистісної позиції через конкретну практичну дію: духовну й матеріальну допомогу потребуючим: сиротам, хворим, людям похилого віку, самотнім людям з обмеженими можливостями, особам, що перебувають у місцях позбавлення волі.

Молодь сьогодні усвідомлює необхідність милосердя у відносинах між людьми.

На жаль, тільки 15 % юнаків та дівчат мають чітко сформовані поняття про милосердя та усвідомлюють, як воно проявляється у вчинках. Учні розуміють милосердя як «одне з найкращих почуттів людини, здатність допомогти людині не сподіваючись на нагороду», «здатність людини безкорисливо допомагати іншим», «готовність допомогти, пожертвувати собою заради когось», «уміння співпереживати, підтримати людину в тяжку хвилину», «готовність поділитися останнім з іншою людиною».

В основному молоді люди визначають милосердя, описуючи позитивні якості людини загалом. У соціологічних дослідженнях молоді люди визначають милосердя через емоційні прояви: «милосердя – це почуття», «милосердя – це доброта», «ввічливе ставлення однієї людини до іншої».

Є певний відсоток молоді, яка вважає, що милосердя в наш час не існує і говорять, що в наш час важко бути милосердним і про свою доброту можна пожалкувати, милосердя сьогодні ніхто не розуміє.

Серед практичних проявів допомоги як милосердя юнацтво найчастіше називають такі: дати гроші тому, хто просить милостиню на вулиці, поступитися місцем у транспорті інваліду чи людині похилого віку, допомогти донести речі, взяти участь у добродійній акції, а також добре ставлення до тварин.

Отже, найважливішим завданням у роботі з юнацтвом сьогодні є виховання ціннісного ставлення до людей, яке виявляється у моральній активності особистості, прояві відповідальності, чесності, працелюбності, справедливості, гідності, милосердя, толерантності, совісті, терпимості до іншого, доброзичливості, готовності допомогти, обов'язковості, добросовістості, ввічливості, делікатності, тактовності, умінні працювати з іншими, здатності прощати та просити вибачення, протистояти виявам несправедливості, жорстокості.

Перш за все працівники бібліотеки мають активно працювати в напрямку наочної популяризації бібліотечних фондів. Отже, торкаючись питання милосердя в нашому суспільстві, необхідно представити користувачам літературу з даного питання за допомогою **книжкової виставки – досьє «Все про добро і милосердя»**.

Розділи книжкової виставки можуть бути наступними:

1. Милосердя як поняття етики.
2. Про добро і милосердя зі сторінок Біблії.
3. Милосердя в сучасному суспільстві.

Радимо у роботі з молоддю розглядати питання милосердя посередництвом інтерактивних форм масової роботи. Оскільки заходи на основі вербальної взаємодії з користувачами юнацького віку, мають більшу результативність, так як надають можливість останнім висловити власну думку і бути почутими.

До Дня людей з обмеженими можливостями можна провести ряд заходів і познайомити молодь з поняттям інвалідності, його причинами, прикладами життя таких людей у суспільстві, величчю їхньої душі і душевної краси. Вивчити питання відношення, в тому числі і прояву милосердя до людей цієї категорії можна за допомогою **дискусії «Світ рівних можливостей: міф чи реальність»** за **«Технікою акваріума»**. Зміст цієї дискусії визначатиметься протиріччями, розбіжностями, а часом і конфліктами з даного питання.

Методика проведення дискусії за «Технікою акваріума» наступна:

1. Проблема дискусії формується на прохання учасників.
2. Учасники діляться на 2-3 групи, які розташовуються по колу.
3. Члени кожної групи вибирають представника, який буде відстоювати її позицію.
4. Всі учасники заздалегідь знайомляться з обговорюваною темою, тому мають можливість вже до початку дискусії обмінятися думками, вибрати спільну точку зору.
5. Представники груп збираються в центрі по колу і отримують можливість висловити думку групи, відстоюючи її позиції. Решта учасників «акваріума» не можуть висловлювати свою думку, а мають можливість лише передавати в ході обговорення записки. Де висловлюють свої міркування.
6. Представники груп можуть взяти перерву, щоб проконсультуватися з іншими її членами.

7. «Акваріумне» обговорення закінчується після закінчення відведеного часу або після прийняття рішення.

8. Після закінчення дискусії представниками груп проводиться критичний розбір ходу обговорення, а рішення виробляються вже всіма учасниками «акваріумного» диспуту.

З практики роботи ми знаємо, що сучасній молоді подобається висловлювати свою точку зору. Пропонуємо до проведення форму під назвою **«Відкрита кафедра»**. Це ігрова форма масової роботи з молоддю, яка проводиться з метою розвитку її соціальної та громадянської орієнтації. Учасники подумки уявляють, що перед ними стоїть кафедра (можна використати трибуну, кафедру, стіл), з якої можна сказати своє слово присутнім, висловити свою думку про сутність сучасних соціальних, політичних, економічних подій. При цьому «оратор» може виступати від свого імені або вибрати для себе будь-яку роль. Обов'язковою умовою є те, що кожен виступ має починатися визначеними ведучим словами, наприклад, «Якби я був...», «Якби я міг...»

Каскад інформаційних повідомлень «Уроки доброти і милосердя» – це захід, в ході якого на розгляд присутніх подається інформація з друкованих та інтернет-видань.

Наприклад, в ході такого заходу можна пов'язати поняття милосердя як етичної категорії з предметом історії. Присутніх юнаків та дівчат можна познайомити з такими історичними фактами, які є прикладами прояву милосердя в житті конкретних людей:

- про Оскара Шиндлера, який врятував 1200 євреїв від відправки до концтаборів, в тому числі 300 жінок і дітей змогли покинути живими територію табору Аушвіц-Беркенау (так звана «фабрика смерті»);

- про Тіуне Сугіхару, японського консула у Литві (у роки Другої Світової війни), який власноруч протягом місяця випишував польським євреям, що рятувалися від нацистського переслідування транзитні візи (2139);

- про звичайну селянку Віру Бурячок з Краснодарського краю, яка у роки війни прихистила єврейського хлопчика, хоча цей вчинок міг коштувати їй життя;

- про Ірену Сендлер, яка займалася переправленням польських дітей з гетто в інші країни. Загалом вона врятувала життя 2400 дітям віком від 6 місяців до 15 років. Вона ретельно вела картотеку даних про всіх врятованих дітей, з метою воз'єднання сімей після закінчення війни;

- про Януша Корчака – письменника, лікаря, педагога, який разом з 400-ма дітьми-сиротами був відправлений до Німеччини, хоча мав можливість залишитися на Батьківщині.

Сьогодні ми майже кожного дня бачимо людей, яких називають жебраками. У суспільстві склалося неоднозначне відношення людей до цього явища. Хтось вважає обов'язковим подання милостині таким людям, хтось – принципово не допомагає їм, хтось вважає це прибутковим бізнесом... **Година роздумів «Як зробити крок назустріч!»** допоможе розглянути цю соціальну проблему. До висловлювання своїх думок молоддю можуть спонукати наступні питання:

- Ваше ставлення до жебрацтва як соціального явища.
- На вашу думку, подача милостині є проявом милосердя?
- Чи доречно проявляти милосердя до жебраків?
- Чи здатні прояви милосердя дійсно допомогти таким людям?
- Чи зводиться сьогодні зміст милосердя до милостині?

Варто застосувати на практиці таку форму масової роботи як **молодіжний симпозіум** – це формалізоване (інформативне) обговорення, в ході якого учасники виступають з повідомленнями, в яких розкривають свою точку зору на проблему, після чого відповідають на запитання присутніх. Назвою симпозіуму може бути **«Милосердя починається з мене»**. Даний захід передбачає попередню співпрацю з аудиторією і підготовку окремих учасників заходу до виступів.

Вже стало традицією пов'язувати поняття милосердя з ім'ям Матері Терези, католицької черниці, засновниці добродійних місій, лауреата Нобелівської премії миру. Понад сорок років вона допомагала злиденним, хворим, сиротам і була взірцем добродійності і милосердя. Познайомити молодь з життям цієї особистості допоможе **вечір-посвята «Творити мале, але з великою любов'ю»**.

Про добро і милосердя написано багато художніх творів. Зокрема, в цьому плані є цікавою творча спадщина видатного педагога В. О. Сухомлинського. Радимо провести у бібліотеці **літературне інтерв'ю «Той, хто творить добро, творить саме життя»**. Це своєрідна модифікація

літературного вечора. Методика його проведення вимагає глибокого знання творчості письменника та літературної критики про нього. Сценарій будується у вигляді діалога – інтерв'ю. Ведучий виступає в ролі письменника, а учасники заходи – у ролі «кореспондентів». Звичайно, необхідна попередня підготовча робота з запрошеними на захід, щоб зорієнтувати їх на діалог. Відповідями на питання можуть служити уривки з творів письменника.

Як складову будь-якого заходу можна використовувати метод **анкетування**, зміст якого становлять питання з теми, що розглядається, зокрема теми милосердя. Анкета може мати назву «**Милосердя у нашому житті**», «**Моє розуміння милосердя**» і т.п. Організаторам заходу радимо запропонувати присутнім питання такого плану:

- Чи вважаєте ви милосердя загальнолюдською цінністю?
- Чи здатне милосердя зробити світ кращим?
- Чи доводилося вам виявляти милосердя?
- До кого ви можете виявляти милосердя? і т. п.

До заходів рекомендуємо розробити **буклети, закладки**, в яких можна лаконічно представити інформацію про поняття милосердя. Це може бути, наприклад, «**Словник моральності**», де варто розкрити поняття милосердя як етичної категорії та всіх похідних від нього понять.

Нижче наводимо **цитати та висловлювання** суспільно-політичних діячів про милосердя, які можна використовувати при проведенні заходів:

✓ «Незалежно від того, чекають від тебе добра чи не чекають, - твори добро, незалежно від того, помітять твоє добро чи не помітять, - твори добро»

III. Амонашвілі.

- ✓ «Раз добром нагріте серце – вік не прохолоне» *Т. Шевченко.*
- ✓ «Доброта – це те, що ніколи не старіє» *Г. Торо.*
- ✓ «Пригоршня добрих справ коштує більше діжки знань» *Дж. Герберт.*
- ✓ «Добро – це мова, на якій німі можуть говорити, і яку глухі можуть чути»

П. Бові.

✓ «Тому, хто не пізнав науки добра, всяка інша наука приносить лише шкоду» *М. Монтель.*

- ✓ «Найкраще в добрих справах – це бажання їх приховати» *Б. Паскаль.*

Список використаної літератури

Аландаренко, Ю. Доброта і щирість у твоєму серці [Текст] / Ю. Аландаренко // Психолог. – 2014. - № 21. – С. 28-29.

Бодоряк, Я. М. Вічні цінності людини [Текст] / Я. М. Бодоряк // Позакласний час. – 2008. - № 8. - С. 74-76.

Вороновська, Н. Краплина сонця [Текст] / Н. Вороновська // Шкільний світ. – 2012. - № 8. – С. 28-33.

Головко, Л. Той, хто творить добро, творить саме життя [Текст] / Л. Головко // Шкільний світ. – 2013. - № 2. - С. 26-27.

Голуб, Л. Твори добро, бо ти – людина [Текст] / Л. Голуб // Виховна робота в школі. – 2014. - № 9. – С. 24-27.

Демченко, Л. Намагайтеся робити добро [Текст] / Л. Демченко // Шкільний світ. – 2014. - № 4. – С.17-19.

Жук, Т. Життєві цінності молоді [Текст] /Т. Жук // Відкритий урок . – 2012. - № 5. - С. 40-41.

Запорожан, В. Цінності людського життя [Текст] / В. Запорожан // Світогляд. – 2014. - № 3. – С. 14-19.

Ковальова, В. Доброта – краса душі людської [Текст] / В. Ковальова // Початкове навчання та виховання. – 2013. - № 13. – С. 34-39.

Кондратенко, Д. Принцип толерантності [Текст] / Д. Кондратенко //Відкритий урок. – 2011. - № 2. – С. 64-65.

Крюкова-Худзяк, Н. Мистецтво жити у світі несхожих людей [Текст] / Н. Крюкова-Худзяк // Шкільний світ. – 2014. - № 19. – С. 15-18.

Куделькіна, Н. М. Доброта, як сонце, завжди гріє [Текст] / Н. М. Куделькіна // Позакласний час. – 2012. - № 17-18. – С. 106-107.

Лісненко, Т. С. Душі людської доброта [Текст] / Т. С. Лісненко // Позакласний час. – 2007. - № 9. – С. 120-122.

Лук'янець, Л. І. Милосердя і доброта – найбільші людські цінності [Текст] / Л. І. Лук'янець // Позакласний час. – 2008. - № 8. - С. 63-67.

Лукьященко, В. Добро починається з тебе [Текст] / В. Лукьященко // Позакласний час. – 2013. - № 19-20. – С. 94-95.

Медвежинська, Т. Є. Учися доброму, погане на ум не прийде [Текст] / Т. Є. Медвежинська // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2014. - № 11. – С. 34-37.

Моцна, І. В. В ім'я загального добра [Текст] / І. В. Моцна // Позакласний час. – 2010. – № 10. – С. 25-27.

Рибалка, В. Честь і гідність особистості [Текст] / В. Рибалка // Психолог. – 2010. - № 13. – С. 4-7.

Ружанська, Т. В. Жити гідно – що це значить? [Текст] / Т. В. Ружанська // Шкільна бібліотека. – 2009. - № 5. – С. 92-93.

Ситнікова, Г. О. Добро починається з тебе [Текст] / Г. О. Ситнікова // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2014. - № 9. – С. 44-46.

Стецюк, Н. Добро і милосердя в нашому житті [Текст] / Н. Стецюк // Все для вчителя. – 2015. - № 8. – С. 40-41.

Тараненко, К. Вчимося робити добро! [Текст] / К. Тараненко // Шкільний світ. – 2012. - № 36. – С. 11-13.

Тараненко, К. Сонце у твоєму серці [Текст] / К. Тараненко // Шкільний світ. – 2014. - № 4. – С. 4-6.

Федорова, В. В. Добро спішіть творити люди [Текст] / В. В. Федорова // Позакласний час. – 2008. - № 8. - С. 61-62.

Хижняк, Н. Творіть добро на світі, люди! [Текст] // Виховна робота в школі. – 2014. - № 12. – С. 2-10.

Шаповалова, Н. Ю. Витоки толерантності [Текст] / Н. Ю. Шаповалова // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2014. - № 5. – С. 15-22.

Шурміна, І. А. Наповніть серце добротою та милосердям! [Текст] / І. А. Шурміна // Виховна робота в школі. – 2015. - № 1. – С. 51-54.

Науково-аналітичне видання

Сонце у твоєму серці

*Методичні рекомендації по
морально-етичному вихованню молоді*

Автор-укладач *Марина Григорівна Максименко*

Редактор	<i>С. В. Сичова</i>
Комп'ютерна верстка	<i>В. Ф. Походун</i>
Відповідальна за випуск	<i>С. В. Сичова</i>

Підписано до друку 08.04.2016. 12 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава. вул. Енгельса, 25а

<http://libgonchar.org> E-mail: pobugonchara@ukr.net